

Звіт проміжних результатів частини дослідження
**«Правове регулювання управління
пам'яткоохоронною діяльністю»**
у межах загальної наукової теми
**«Правове забезпечення публічних та приватних
відносин суб'єктів столиці в умовах євроінтеграції»**

Доповідач: ст.викл. кафедри приватного права
Байталюк О. М.

Реалізовані підтеми:

- Становлення та діяльність пам'яткоохоронних органів у період 1920-1991 років.

Подальше дослідження буде спрямовано на:

- Визначення поняття, системи та змісту управління пам'яткоохоронною діяльністю; адміністративно-правового статусу суб'єктів управління пам'яткоохоронною діяльністю, а також запропоновано шляхи оптимізації та вдосконалення законодавства України у сфері управління пам'яткоохоронною діяльністю.
- **Вивчення міжнародного управлінського досвіду у пам'яткоохоронній роботі та запровадження його в національне управління охорони культурною спадщиною як на державному так і на місцевому (на прикладі м. Київ) рівнях.**

Актуальність

Становлення пам'яткоохоронних інституцій, їх правове регулювання, структура, основні напрями діяльності, а саме від середини 1920-х років і до початку Другої світової війни та від 1945 року по 1991 рік, визначило подальший розвиток і діяльність пам'яткоохоронних інституцій в Україні як на загальнодержавному так і на місцевих рівнях.

Саме формування нормативно-правової бази і чітке визначення завдань та повноважень органів управління пам'яткоохоронною роботою заклало основу сучасної структури пам'яткоохоронних органів, а також дозволило зберегти частину пам'яток, які дійшли до нашого часу

Стан опрацювання проблеми.

Проблематику правового регулювання охорони пам'ятників культури і мистецтва в їх історичному розвитку розглядали В. Акуленко, Т. Курило, І. Мищак, С. Сухенко.

Аналіз наукових праць демонструє, що значну увагу дослідженню правового регулювання пам'яткооронної роботи в різні часи приділяли науковці-історики, а саме В. Дубровський, П. Тронько, С. Кот та ін.

Завдання:

- Проаналізувати нормативно правові акти 1919-1991 років , які регламентували діяльність пам'яткоохоронних органів.
- Визначити структуру пам'яткоохоронних органів у 1919-1991 роках.
- Визначити межі повноважень пам'яткоохоронних органів у період 1919-1991 років та прослідкувати динаміку їх змін.

Джерела:

- Матеріали Державного архіву Київської області (фонди 4156 та 212).
- Нормативно-правові акти, які регулювали діяльність пам'яткоохоронних органів в 1920-1991 роках такі як:
 - Постанова ВУЦВК і РНК УСРР про «Положення про пам'ятники культури і природи» від 16 червня 1926 р.
 - Устава колегії НКО УСРР «Про Український Комітет охорони пам'ятників культури» від 26 березня 1929 року
 - 31 серпня 1940 р. постанови «Про організацію Комітету охорони та збереження історико-культурних, архітектурних і археологічних пам'яток УРСР»
 - Постанова Рада Міністрів Української РСР № 3898 «Про заходи до поліпшення охорони пам'яток культури» 14 жовтня 1948 року
 - Указ Президії Верховної Ради УРСР «Про ратифікацію Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту» від 9 січня 1957 р.
 - Постанова Ради Міністрів УРСР про «Положення про державні заповідники УРСР» від 5 жовтня 1965 р.

Методи дослідження:

Історико-правовий метод дослідження було застосовано в процесі звернення до генезису діяльності пам'яткоохоронних органів й аналізу розвитку їх функцій і повноважень у хронологічній послідовності.

Порівняльно-правовий метод використовується для порівняння функцій і повноважень різних ланок пам'яткоохоронних органів в межах одного історичного періоду.

Проміжні результати дослідження

Проаналізовано нормативно-правові акти:

1920-1945:

- кодекси, постанови, устави, положення, інструкції.

1946-1991:

- конвенції, кодекси, постанови, положення, інструкції, укази, накази, розпорядження.

Визначено структуру органів по управлінню пам'яткоохоронною діяльністю:

1920-1945

- **Центральні органи виконавчої влади:** РНК та НКО, Управління у справах мистецтв при РНК УРСР (з 1936 р.)
- **Місцеві органи виконавчої влади:** ГУБКОПМИСи, Крайові (пізніше обласні) інспектури охорони пам'яток культури та мистецтва – комітети, комісії, кореспонденти

1946-1991

- **Центральні органи виконавчої влади:** Рада міністрів УРСР, Комітет у справах мистецтв при Раді міністрів Української РСР, Комітет у справах архітектури при Раді міністрів Української РСР, Міністерство культури Української РСР (з 10.04.1953 р.)
- **Місцеві органи виконавчої влади:** обласні управління, міські і районні відділи культури

Визначено межі повноважень пам'яткоохоронних органів у період 1919-1991 років та прослідкувати динаміку їх змін.

1920-1945

Нормотворча сфера: розробка нормативно-правових актів щодо пам'ятників культури і природи, а також подача їх у встановленому порядку на затвердження законодавчими установами.

Наукова сфера: організація експедицій для дослідження пам'ятників культури й природи та організацію та надання дозволів на проведення науково-археологічних розкопок, планування наукових досліджень і вивчення пам'яток, проведення просвітницької роботи.

Пам'яткоохоронна сфера: нагляд за дотриманням правил зберігання пам'ятників державними установами, громадськими організаціями та приватними особами і контроль за усуненням, за наявності, порушень; нагляд за дотриманням правил у справах торгівлі антикварно-мистецькими речами, пам'ятниками культури і природи, видавали спеціальні дозволи на їх переміщення, продаж і придбання.

Розгляд справ про реквізицію, т.б. примусове вилучення у власників, пам'ятників культури і природи і подача відповідних проєктів на затвердження Української Економічної Ради.

1946-1991

Нормотворча сфера: підготовка проєктів підзаконних актів про порядок обліку, реєстрації і збереження археологічних і історичних пам'яток, ратифікація Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту.

Фінансова сфера: в народногосподарських планах передбачалося виділення матеріалів і коштів для реставрації та збереження пам'яток культури, які не перебувають в орендно-господарському користуванні.

Наукова складова: було утворити науково-методичну раду по охороні пам'яток культури в складі представників Академії наук УРСР, управління в справах архітектури при Раді Міністрів УРСР, Комітету в справах мистецтв при Раді Міністрів УРСР; Комітету в справах культурно-освітніх установ при Раді Міністрів УРСР, а також окремих видатних фахівців в галузі дослідження та реставрації пам'яток культури.

Пам'яткоохоронна сфера: посилення керівництва та контролю за справою обліку та охорони пам'яток культури, проведення реєстрації і паспортизації пам'яток культури, створення історико-культурних заповідників, запровадження кримінальної та цивільної відповідальності за безгосподарне ставлення, знищення і руйнування.

Оприлюднені результати дослідження (продукти):

- ✓ *Нашинець-Наумова А.Ю., Байталюк О.М.* Адміністративно-правове регулювання діяльності історико-культурних заповідників *Hermeneutic of law and philosophy of jurisprudence: collective monograph / Нашинець-Наумова А.Ю., Байталюк О.М., Belkin L., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. 243 p.*
- ✓ *Байталюк О.* Нормативно-правове регулювання діяльності органів по охороні пам'ятників культури в Україні у 20-30-х роках ХХ століття *Scientific opinions about law and history: collective monograph / Kuzmenko I., Koropatov O., Liubchuk V., Dumanskyi R. – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2022. 240 p.*
- ✓ *Нашинець-Наумова А., Байталюк О.* (2022). Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності історико-культурних заповідників в Україні. *Адміністративне право та процес*, (3(38), С. 17-31.
- ✓ *Байталюк О.* СТАНОВЛЕННЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННИХ ІНСТИТУЦІЙ В УКРАЇНІ В 1920х-1930х РОКАХ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ (готується до друку)
- ✓ *Байталюк О.* Особливості правового регулювання управління охороною культурною спадщиною в 1950х-1980х роках ХХ ст. *(планується)*

Тези доповідей:

- Байталюк О. Адміністративно-правове регулювання діяльності адміністрації історико-культурного заповідника *Напрямки реформування публічного та приватного права в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Запоріжжя, 26 березня 2021 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. С. 108-111
- ✓ Байталюк О Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності історико-культурних заповідників. *Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Київ, 24 квітня 2021 року) – Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021.
 - ✓ Байталюк О. Особливості правового регулювання охорони пам'яток культури в умовах воєнного стану. *Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (Київ, 20 травня 2022 року) – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. – 338 с.
 - ✓ Нашинець-Наумова А., Байталюк О. Нормативно-правове регулювання діяльності пам'яткоохоронних органів у 20-х роках ХХ століття. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Культурно-історична спадщина України: перспективи дослідження та традиції збереження» (з міжнародною участю) (м. Черкаси, ЧДТУ, 20 – 21 жовтня 2022 р.) / упоряд. : В. М. Лазуренко, І. Ю. Стадник, О. О. Яшан ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : видавець Гордієнко Є. І., 2022. – 337 с.
 - ✓ О.Байталюк Управління пам'яткоохоронною діяльністю: правовий аспект. *«Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права» Міжнародна науково-практична конференція* (Київ, **24 квітня 2023 року**)